

" - - nyttia Landet der kringh, dedh mästa som skeep kan, inthet achtandes huru teth däröfwer fara skulle, effter Wih thet qvittera (lämna) måste".

Svenska regeringens bemyndigande till Gustav Horn
den 5 augusti 1645, åtta dagar före freden i Brömsebro, att
"nyttia Landet" eller med andra ord skövla allt, tiden är knapp!

BRÖMSEBROFREDEN

Den svenska imperialismen triumferar med hjälp av Frankrike och Holland.

På grund av danska flottans insatser och Christian IV:s personliga energi räddades Danmark från ett hotande sammanbrott, under Torstenssons och Horns krig. Kungen själv gick till sjöss medan kronprins Fredrik lämnades att svara för regeringsarbetet i Köpenhamn. Försvaret av Själland lämnade han till Anders Bille, medan Hannibal Sehested fick svara för Norges säkerhet. I Skåne fick, som sagts förut, Ebbe Ulfeld befälet.

"Kong Christian stod ved høien Mast i Røg og Damp" i den danska nationalsången minner om det modiga och eldande uppträdande Danmarks främste konung i modern tid visade under denna ödestid. Strofen minner också om hans insatser ombord på skeppet "Trefoldighet" i sjöslaget vid Kolberger Heide den 1 juli 1644. Den svenska flottan, som efter striden gick in i Kielbukten, blev här inringad av den danska med betydande förluster som följd. Genom nederlaget fick svenskarna ge upp planerna på en invasion av det danska huvudlandet. Riksamiral Jörgen Wind, dåvarande ägare till Wrams Gunnarstorp, stupade för övrigt i slaget vid Christian IV:s sida. Kungen själv, som erhöll lätta blessyrer i huvudet, miste synen på högra ögat.

Under våren 1644 mötte den danska flottan en holländsk eskader om 32 skepp, vilka inköpts i Holland av svenskolländaren Louis de Geer, - delvis på bekostnad av egna medel. Christian IV befann sig med flottan utanför Göteborg för blockad och anfallsföretag mot staden. Ombord i "Trefoldighet" och med sin eskader ilade han runt Skagen och längs Jyllands västkust söderut, sedan han fått besked om vad som var i görningen. Vid Listerdyb stoppades den tilltänkta svenska seglatsen mot Öresund och anträdde färden tillbaka för de svensk-holländska skeppen.

Louis de Geers eskader kunde dock efter nya rustningar avgå en andra gång mot Sverige i juli månad samma år, under befäl av den holländske amiralen Thijssen. Den 16 augusti ankrade fartygen oskadda i Kalmar. Som belöning fick Thijssen fullmakt som svensk amiral och dessutom adelsdiplom och nytt namn - Anckarhielm!

Sedan resterna av den svenska flottan anlönt, uppgick de båda armadorna till 41 skepp vid avfärden söderut den 5 oktober. Danska Östersjöflottan, som vid den här tiden stod under befäl av amiralen Pros Mundt, bestod enbart av 17 bevakningsfartyg. Underlägsenheten visade sig i slaget norr om ön Femern den 13 oktober 1644. Här stod 914 svensk-holländska kanoner mot 415 danska. Trots tappert motstånd led den danska flottan ett katastrofalt nederlag. Verkningarna av detta torde ha varit av avgörande betydelse för det nesliga fredsslutet i Brömsebro. Det kan också ha haft betydelse för krigsoperationerna här i Skåne och vid västgötagränsen, samt på den planerade dansk-norska framstöten mot Dalsland och Värmland. Kanske kan verkningarna av sjöslaget ledas ändå längre fram i tiden. . ?

Under våren och sommaren 1645 hade Horn sitt högkvarter förlagt till Fjälkinge, - arma människor i socknarna runt Ivösjön! I början av augusti bröt han upp och ställde färden mot Lund och Malmö. Själv begav han sig till Skanör där han sammanträffade med svenska flottans chef, riksamiralen Erik Ryning, som för övrigt i juli månad sammanstrålat med en stor holländsk flotteskader under viceamiralen Witte Corneliszoon de With. Horn och Ryning planerade en landstigning på Fyn och anfall mot Malmöhus med holländsk hjälp...

Sitt nya högkvarter förlade Horn därefter till den öppna staden Lund. Huvudsakligen därifrån ledde han de fruktlösa försöken att betvinga Malmöhus. Tillståndet i Lund synes ha varit katastrofalt under "Horns krig". En svensk officer skrev nämligen därom: "Wi hafwa här litet funnit till bästa, ty folket har allerede för en rund tid allt sedan jul bortflyttat deras gods till Seland, och äre alltså de förnämste och förmögne sin kos, så att ock ingen predikant är blefwen wid staden." I staden huserades Horns knektar efter behag eller med en relations ord, "nu blefwo flera av kapitelhusen nedbrutne och domen, som 1636 undergått en ej obetydlig reparation, led mycken skada."

Holland skulle enligt Stockholmsfördraget 1640 medla i den pågående konflikten. Bakgrunden till Hollands intressen torde vara ganska klar. Genom det dansk-svenska kriget och krigets förlopp kunde Holland skörda frukterna nämligen, att bevaka sina handelsintressen i Östersjöområdet och för egen räkning försöka skaffa sig största möjliga fördel. Främst i formen att tvinga Danmark till lättnader i Öresundstullen.

Ytterligare en mäktig part förekom i detta nordiska drama nämligen Frankrike. Här bakom ser vi Bärwaldefördraget 1631, som förnyats i Heilbronn 1633 och senare på nytt i Hamburg 1638. Den franska utrikespolitiken grundades fortfarande på motsättningarna till det Habsburgska Tyska Riket och därför låg det i Frankrikes intresse, att försöka få slut på det dansk-svenska kriget för att åter engagera svenskarna i Tyskland. Frankrike och Holland hade dessutom ett gemensamt intresse med avseende på Sverige i den formen, att man inte ville medverka till att denna makt fick alltför stor dominans i Norden. Den dåvarande europeiska maktbalansen var helt enkelt beroende av att Danmark fick behålla sin plats som vågmästare i Östersjöområdet.

De holländska medlarna kom till Sverige redan i juni månad 1644. Vid midsommartiden samma år kom också franske ambassadören Gaspard Cognet de la Thuillerie. Den 13 augusti antog de stridande parterna Hollands och Frankrikes medling, men först den 8 februari 1645 hölls inledningsmötet på en holme i Brömsebäcken mellan Blekinge och Småland, omkring en mil från Kristianopel. En nordisk motbild till Versailles, - här möttes också Kristian I och Karl Knutsson, Kristian III och Gustav I och här träffades nu Corfitz Ulfeldt - Thomesen Sehested och Axel Oxenstierna.

Vid inledningsmötet möttes de båda parterna inför franske ambassadören, som tagit plats mitt på holmen. Stämningen mellan de danska och svenska delegaterna var så bitter, att de la Thuillerie föreslog att förhandlingarna skulle föras skriftligen. Språket, som fördes mellan delegaterna i skriftväxlingen, blev dock av samma art som det muntliga.

Medlaren lyckades till slut genomdriva, att alla underhandlingar skulle gå genom franske ambassadören och holländarna utan muntlig eller skriftlig kontakt mellan danskar och svenskar. Vi bör minnas att den svenske delegationen leddes av rikskanslern Axel Oxenstierna och den danska av Christian IV:s svärson rikshovmästaren Corfitz Ulfeldt.

Svenskarna var inte oblyga, - som segerlön begärde de Skåne, Halland och Blekinge, eller som man sade, "den av Gud satta gränsen mellan Sverige och Danmark". Man krävde dessutom oinskränkt tullfrihet i Öresund för Sverige med alla besittningar.

Danskarna krävde å sin sida, att Sverige skulle betala krigsskadestånd eftersom detta land var anfallande part och dessutom, att från Danmark erövrade områden skulle återställas. På grund av delegaternas oförsonliga hållning mot varandra och de oblyga kraven från båda sidor, främst från svensk sida, var föret för en uppgörelse mycket trögt.

Hollands definitiva ställningstagande i konflikten bidrog sannolikt till att påskynda förhandlingarna. Delegaterna avstod nämligen från sin medlarroll och i kraft av Stockholmsfördraget från 1640, anslöt de sig nu i medgångens stund till svenskarna som Danmarks fiender! I bakgrunden hägrade för Hollands del tullättnader i Öresund utan särskilda ansträngningar. Som ett momento styrde en holländsk flotta om inte mindre än 47 örlogsfartyg och cirka 400 handelsfartyg under sommaren in i Öresund och ankrade upp utanför Köpenhamn.

Ställda inför det farliga hotet kom nu förhandlingarna igång på allvar och från den 8 juli till och med i personlig form. Här skulle nu Skånelands öde avgöras på grundval av kortsiktiga krämarargument i egen sak av den mäktiga sjönationen Holland som avgörande maktfaktor, under pådrivande av den då förnämsta och starkaste kontinentmakten Richelieus och Mazarins Frankrike.

Inom den här ramen och i detta sammanhang måste dessa omständigheter särskilt betonas, eftersom de är försummade kapitel i svensk historieskrivning. I den vill man nämligen enbart framhålla den egna storheten och att allt som uppnåddes skedde av egen kraft och på egen hand. Historien visar dock, att Sverige ingalunda av egen kraft kunde genomföra det som skedde. Utan hjälp av Holland och Frankrike skulle man aldrig ha uppnått sitt mål den gången.

Inför hotet av de europeiska stormakterna tvingades Danmark falla till föga i uppgörelsen. Sverige erhöll bekräftelse på tullfriheten i Öresund för det egna landet och för Östersjöprovinserna, utan visitation men mot uppvisande av fastställt certifikat. Sverige å sin sida skulle låta Ruden- och Elbetullarna bortfalla. Sverige skulle dessutom utan anmälan få lov att föra fem örlogsfartyg och truppstyrka om högst 1200 man genom Öresund.

Danmark tvingades också att avstå från sina gamla norska landskap Jämtland och Härjedalen, som för övrigt kom under norsk överhöghet redan år 1110, då Norge styrdes av lydregenten Eystein Magnusson under Sigurd Jorsalafares härferd till det Heliga landet. Därtill fick Danmark avstå från Gotland och Ösel, som erövrats av svenskarna under föregående sommar. Som garanti för tullfriheten tvingades Danmark dessutom att lämna ifrån sig Halland under en tid av trettio år till "Kronan Sverige". I bästa fall skulle Danmark "kanske" få tillbaka sitt landskap efter den trettioåriga periodens utgång. Svenskarna försäkrade sig dock om denna port mot Västerhavet för gott redan nu, ty villkoren stipulerade, att efter periodens utgång skulle Danmark antingen avstå från Halland för gott eller skulle man lämna annat danskt landskap av samma värde i stället!

Angriparen, den svenska imperialismen, kunde med detta ännu en gång triumfera med bistånd av högre makter i den europeiska maktsfären. Någon ersättning till de tusentals människor i Skåneland, som blivit husvilla och helt ruinerade under krigsåren blev det inte tal om. Heller inte någon hjälp till de tusentals familjer i Skåneland som fått anhöriga dödade under bestialiska och upprörande former. Huvudsaken var i stället att svenskarna fick sitt livsrum utökat och att holländarna fick sina tullåttnader i Öresund samt att Frankrike fick hjälp med egna erövringsplaner mot Tyska riket, av den makthungriga svenska riksledningen.

Axel Oxenstierna fick däremot lön för sina mödor på holmen i Brömsebacken. Av den unga drottningen Kristina förlänades han den 27 november grevetitel över Södra Möre i Kalmar län, som omfattade inte mindre än elva socknar. Därjämte fick han, som det heter, "ett lysande mottagande" när han återkom till Östersjömaktens rikshuvudstad.

Corfitz Ulfeldts mottagande i Köpenhamn blev däremot inte så muntert. Ulfeldt hade, som Danmarks man, undertecknat de hårda villkoren. Den gamle kungen mottog sin svärson med förebrående ord. Ulfeldt lyckades ändå behålla sin ställning någorlunda orubbad till Christian IV:s död 1648, men på grund av växande opposition tvingades han därefter att i hemlighet lämna sitt land. Den

forne rikshovmästaren gick därefter i svensk tjänst och i landsförräderlig anda deltog han i svenskarnas stämplingar mot hans gamla fädernesland.

Det bör nämnas, att Holland fick sin eftertraktade lön för medlarrollen och för anslutningen mot Danmark i motgångens stund, som utdelning på fördraget i Stockholm. Man erhöll nämligen mycket fördelaktiga tullbestämmelser för den egna sjöfarten genom Öresund, vilket kom att bekräftas samma år i ett särskilt fredsavtal mellan Danmark och Holland i Kristianopol.

Det skedda talar för att man här också kan sluta en cirkel, som inleddes med det svensk-holländska fördraget i Stockholm den 1 september 1640. Bevisning bör föreligga, att Sverige och Holland i hemlighet redan då beslutat sig för att med lämplig förevändning inleda krig mot Danmark. Den lämpliga förevändningen stod Axel Oxenstiernas Sverige för, som inte längre kunde finna sig i att i sin stormaktsborg behöva ta hänsyn till danska intressen, i formen av de danska utposterna Gotland och Ösel mitt i det svenska livsrummet och med hotet om tullvisitationer ombord i sina skepp genom Öresund eller utanför de skåneländska kusterna.

Några dagar efter fredsslutet, den 15 augusti 1645, förnyade Sverige och Holland Stockholmsfördraget genom fördraget i Söderåkra. Det nya fördraget skulle gälla under trettio år. Båda makterna ingick också avtal, att de skulle bistå varandra på handelns område vad det gällde den nyss ingångna Brömsebrofredens bestämmelser.

Och på grund av redovisade motiv, - och på grund av rena krigsförbrytelser skulle tusentals människor i Skåneland lida in i döden alla jordens kval. Tänk vad imperialistisk överhet har ställt till med på denna jord mot miljoner och åter miljoner helt vanliga och fredliga människor. Hur är vi då skapta som kan anamma och glorifiera dessa monstruösa människor? Kanske därför, att historien ofta är förljugen och att den styrs av den överhet som identifierar sig med förgången överhet.